

Det du trenger å vite

Norge og EU

VERDEN
ER STØRRE
ENN EU

FOLKESTYRE • VELFERD OG ØKONOMI

SOLIDARITET OG SIKKERHET • KLIMA OG MILJØ

Ja til folkestyre

Hvis Norge blir medlem av EU, aksepterer vi at unionens lover går foran Grunnloven og alle andre norske lover, uten vetoretten (også kalt reservasjonsretten) som ligger i EØS-avtalen. Stortinget vil bli bundet av de vedtak som EU gjør, og vi kan ikke selv vedta lover som strider mot lovene i EU.

Demokratisk underskudd

Den europeiske unionen, EU, er grunnleggende udemokratisk. Lovgiverne er bare delvis folkevalgt. EUs beslutningsprosesser er omgitt av hemmelighets-kremmeri. Innbyggerne har liten oversikt over hva som skjer bak de lukkede dørene i EU-hovedkvarteret Brussel i Belgia.

I EU skal de fleste lovene vedtas av både ministerrådet og EU-parlamentet. Ministerrådet er ikke et folkevalgt organ, men består av en minister fra hvert medlemsland. Bare EU-kommisjonen kan foreslå nye lover. Verken rådet eller kommisjonen kan stilles til ansvar eller kastes av velgerne i EU.

Bare halvparten stemmer

Mange føler at avstanden til politikerne er så stor at det ikke nytter å engasjere seg. Ved EU-parlamentsvalget i 2024 var det bare halvparten som stemte (50,7 prosent).

Et av de viktigste midlene for å påvirke EU-politikken er lobbyvirksomhet. Det er omkring 30 000 aktive lobbyister i Brussel. De fleste er betalt av store selskaper,

To ganger nei: Det har vært to norske folkeavstemninger om EU-medlemskap. I 1972 stemte 53,5 prosent nei, og i 1994 sa 52,2 prosent også nei.

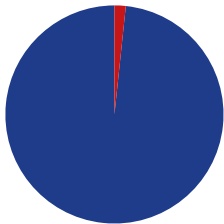
mens for eksempel forbruker- og miljøorganisasjoner ikke har råd til å ansette så mange lobbyister. Ofte er det de pengesterke næringsinteressene som påvirker ny EU-lovgivning.

Lengre til Brussel enn til Oslo

En av styrkene ved det norske demokratiet er medvirkning fra frivillige organisasjoner og aksjonsgrupper. Enten du bor på Veitvet eller i Vågå, er det vanskeligere å nå fram med budskapet ditt til EU-politikerne. Det er lengre til Brussel enn til Oslo.

EU har overtatt myndighet fra landene om blant annet pengepolitikk, handel, klima og matmerking. De løsningene som passer flertallet i EU, skal passe alle steder, uavhengig av forskjellene i kultur, språk, natur og næringsgrunnlag. Slik flyttes makten vekk fra oss som beslutningene angår.

1-2 prosent: Norges stemmeandel i ministerrådet ville være omkring 1 prosent (basert på folketall). I EU-parlamentet ville Norge trolig få 14 av 720 representanter, altså under 2 prosent.

Slik styres EU

Det europeiske råd (EUs toppmøter)

- Bestemmer politisk hovedkurs.
- Består av stats- og regjeringssjefene, samt EU-kommisjonens president og Høyrepresentanten for utenrikssaker.
- Ledes av rådets egen president (EU-presidenten), og møtes i Brussel.

Ministerrådet

- Lovgivende makt i EU sammen med parlamentet.
- Her møtes energiministrene for å diskutere energipolitikk, utenriksministrene for å diskutere utenrikspolitikk, osv.
- Fastsetter rammene for EU-budsjettet og andre vedtak som binder EUs medlemsland.
- Møtene ledes av EUs formannskap, som skifter hvert halvår mellom medlemslandene.

EU-parlamentet

- Eneste folkevalgte organ i EU.
- Kan ikke fremme lovforslag.
- Vedtar normalt lover sammen med Ministerrådet.
- Holder til i Brussel og Strasbourg.

EU-kommisjonen

- Utøvende makt. Foreslår nye lover (direktiver og forordninger), og utarbeider budsjett og handlingsprogrammer.
- Passer på at medlemslandene gjennomfører EUs lover og vedtak.
- Utpekes av Det europeiske råd, og godkjennes av EU-parlamentet.
- Tilholdssted i Brussel.

I tillegg EU-domstolen i Luxembourg, EUs sentralbank i Frankfurt og over 30 byråer som energibyrået Acer i Ljubljana.

Hva betyr EØS?

EØS-avtalen innfører EUs regler for det indre markedet også i Norge, Island og Liechtenstein. Samtidig kan Norge delta i EUs ekspertkomiteer som forbereder nytt regelverk.

Rundt 15 000 EU-regler er innført i EØS-avtalen. Det svekker vår økonomiske og politiske handlefrihet. EØS betyr mer utrygg mat, mer byråkrati, sosial dumping i arbeidslivet og en mindre selvstendig energi- og miljøpolitikk. EØS-tilsynet ESA i Brussel overvåker at Norge følger alle reglene.

Mindre omfattende enn EU

EØS-avtalen omfatter ikke EUs tollunion, landbruks-politikken, fiskeriforvaltningen, pengeunionen med fellesvalutaen euro, eller utenriks- og sikkerhets-politikken. Vi kan si nei til å innføre nye regelverk fra EU i EØS-avtalen (vetoretten).

Før EØS-avtalen solgte Norge varer til EU med en handelsavtale som gir tollfrihet for alle industrivarer. Dersom Norge sier opp EØS, er det igjen denne avtalen som gjelder.

Kontroll med krafta: For å ta tilbake kontroll med strømprisene må Norge trekke seg ut av EUs energiunion og Acer.

Et nei til norsk EU-medlemskap er et ja til å verne om det norske demokratiet og den norske velferdsstaten. Jeg vil ikke flytte makt fra våre folkevalgte politikere til Brussel.

Alexander Fossen Lange

Jeg sier nei til EU fordi jeg vil at norske ungdommer skal ha reell innflytelse over egen framtid. Rettigheter skal bygges nedenfra – ikke bestemmes av et system langt unna, uten at vi har en ekte stemme.

Aydi Rahman Akhtar

Ja til velferd

Norge har gjennom flere år vært helt i toppen av Human Development Index fra FNs utviklingsprogram (UNDP). Rangeringen legger vekt på forhold som velferd, helse, likestilling og sysselsetting. Sammen med Island og Sveits, som begge også er utenfor EU, er Norge utpekt som det landet i verden med de beste levekårene.

Når vi ser på økonomisk vekst, har EU stagnert sammenlignet med de konkurrerende økonomiske stormaktene USA og Kina. Mens bruttonasjonalproduktet i Europa i 2012 var høyere enn i USA, var kontinentet ti år senere forbigått av USA. EUs andel av verdensøkonomien blir mindre og mindre.

Et EU-medlemskap ville bety at Norge måtte betale mange milliarder kroner til EUs budsjett. Sverige betalte netto 19 milliarder kroner til EU i 2023, og Danmark betalte nesten 15 milliarder.

Euroen er et eksperiment

EU har felles valuta (euro) og er en pengeunion. Det legger begrensninger på landenes budsjettpolitikk. Rentenivået bestemmes ikke nasjonalt, men av Den europeiske sentralbanken i Frankfurt.

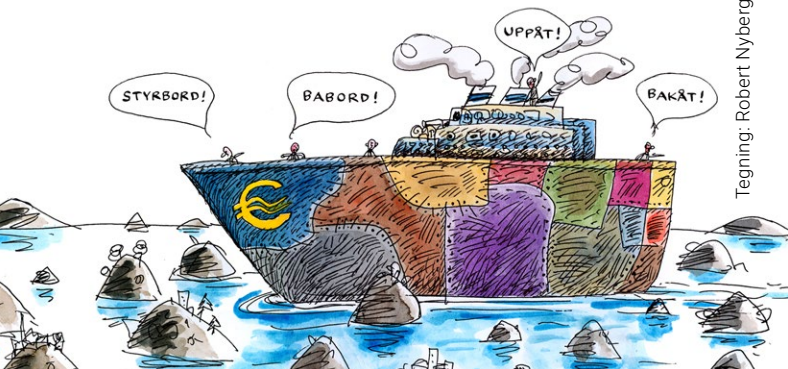
Ikke alle land er tjent med samme pengepolitikk til enhver tid. Uansett om et land har høy- eller lavkonjunktur så settes det én rente i EUs pengeunion. Det kan sammenlignes med å plassere bolighus fra Athen til Kiruna, men bare én termostatt, og den står i Frankfurt. Da blir det gjerne for kaldt i husene i Kiruna og

for varmt i Athen. Kun i Frankfurt har man en behagelig temperatur.

Norsk økonomi er på viktige områder annerledes enn i de fleste EU-landene. Mens Norge selger energi, er EU en stor importør. Det samme gjelder for handelen med fisk og sjømat. Norge har overskudd i statsfinansene og nettoformue. EU har underskudd og gjeld. Derfor er det ofte fornuftig å føre en annen økonomisk politikk i Norge enn i EU.

Norge handler med EU

Norge har ikke problemer med å selge varer og tjenester til EU uten å være EU-medlem. Vi er en av EUs største handelspartnere. Norge selger varer som både næringsliv og forbrukere i EU trenger, og er samtidig et kjøpesterkt marked for mange bedrifter i EU. For eksempel dekker EUs egen produksjon av sjømat (fangst og oppdrett) bare 40 prosent av behovet. Derfor trenger EU å importere sjømat fra Norge, både som råvarer og for at innbyggerne i EU skal få fisk på middagsbordet.

Arbeidsløshet i Norge og EU

Norge har høyere sysselsetting enn det vi ser i EU. Arbeidsløsheten blant ungdom (under 25 år) i EU-landene Sverige, Spania og Finland er over 20 prosent. For EU i gjennomsnitt er ungdomsledigheten 14,8 prosent (april 2025). I Norge er den 13,1 prosent. Den samlede arbeidsløsheten i eurolandene (det vil si EU-land med euro) er nesten 50 prosent høyere enn i Norge.

Fri flyt av arbeidskraft samtidig som det er store lønnsforskjeller mellom EU-landene, har lagt til rette for utbytting av arbeidstagere som tar jobb i andre land. Resultatet er midlertidige stillinger og mer sosial dumping, altså uholdbare lønns- og arbeidsvilkår.

Arbeidsløshet

EU: 5,9 %

Eurolandene: 6,2 %

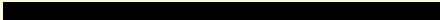
Norge: 4,3 %

Tall for april 2025 (kilde: Eurostat)

Sysselsatte (20-64 år)

EU:

Totalt: 75,8 %

Menn: 80,8 %

Kvinner: 70,8 %

Norge:

Totalt: 80 %

Menn: 82,5 %

Kvinner: 77,4 %

Tall for 2024 (kilde: Eurostat)

Ja til sikkerhet og solidaritet

Vi lever i dag i en urolig tid, i en verden preget av urettferdighet. Krigen i Ukraina og USAs utenrikspolitikk har stilt Europa i en vanskelig sikkerhetspolitisk situasjon, og urettferdige globale maktstrukturer går hardt utover land i det globale sør.

EU sitter ikke på løsningene på disse problemene. Norge har mulighet til å føre en bedre politikk for internasjonal sikkerhet og solidaritet utenfor EU.

Norge står trygt utenfor EU

USAs utenrikspolitikk under Donald Trump har sådd tvil om landets lojalitet overfor sine europeiske allierte. I denne situasjonen har enkelte pekt på at EU bør og kan bli et alternativ til NATO, og at Norge derfor må bli medlem.

Dette er imidlertid virkelighetsfjernt. I EU eksisterer det for mange motsetninger til at man raskt nok kan bygge opp en sikkerhetspolitisk allianse. Derfor har nye initiativer blitt reist utenfor EU blant annet som følge av krigen i Ukraina. Her er Norge en aktiv deltager. Norge har viktige allierte både i og utenfor EU.

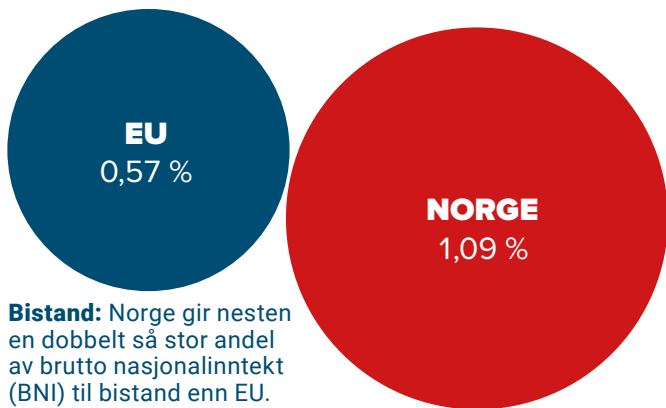
Veien til en rettferdig verden

Urettferdige handelsavtaler skaper store økonomiske forskjeller globalt. I handelspolitikken vil EU bli en

handelsmakt som kan måle seg med USA og Kina. Resultatet har blitt en rekke handelsavtaler med land i det globale sør der det viktigste har vært å sikre EUs interesser. Siden disse landene har svakere økonomiske forutsetninger enn EU, har avtalene hatt negative konsekvenser for dem.

Samtidig stenger EU grensene for flyktninger. EUs myndighet for grensekontroll, Frontex, har blitt kritisert for brudd på menneskerettighetene når folk på flukt ikke får prøvd sin rett til asyl. Flere tusen mennesker har druknet i Middelhavet i et forsøk på å komme seg til Europa.

Norge kan spille en positiv rolle mot en slik utvikling, og være en pådriver i FN. Norge er allerede en viktig bidragsyter når det gjelder bistand. Mens EU bare bruker litt over halvparten av sin brutto nasjonalinntekt (BNI) på bistand, bruker Norge over én prosent. Norge kan føre en mer solidarisk politikk utenfor EU.

Nei til EU-medlemskap er viktig for å bestemme over vår egen mat- og jordbrukspolitikk, og for å sikre en sunn og bærekraftig matproduksjon. Et sterkt tollvern for jordbruksvarer, som vi styrer selv utenfor EU, er nødvendig for å sikre vår matberedskap.

Karl-Sverre Holdal

Jeg vil at vi skal ha full kontroll på reglene i norsk arbeidsliv, og at vi skal ha kontroll over norsk kraftpolitikk.

Lill Fanny Sæther

Ja til en god og rettferdig klima- og miljøpolitikk

Klima- og naturkrise er blant de mest alvorlige krisene verden står overfor i dag. Verdens land ligger dårlig an til å nå målet om å begrense den globale oppvarmingen til 1,5 grader, som er nedfelt i Paris-avtalen fra 2015. Samtidig utsettes jordas økosystemer for omfattende miljøødeleggelser, noe som går utover natur- og arts-mangfold.

Internasjonalt samarbeid er nødvendig for å løse disse problemene, og verden er større enn EU. Klima- og naturkrise krever handling på globale arenaer. Norge kan spille en viktig rolle i dette arbeidet som en selvstendig stemme utenfor EU.

Tegning: Jørgen Bitsch

EU sliter med egne klima- og miljømål

EU sin klima- og miljøpolitikk lider av flere problemer. Når EU skal ha en felles politikk, betyr det at land som ønsker en mer ambisiøs politikk mister sin stemme i FNs globale klimasamarbeid.

EU har som Norge mål om mer enn å halvere klimautslippene innen 2030, men oppfølgingen av disse målene går ikke som planlagt. Medlemslandene sliter med å nå forurensingsmålene for 2030. Flere klima- og miljøorganisasjoner har gått til sak i EU-domstolen fordi de mener at politikken ikke er god nok.

Markedskreftene får forrang

EUs politikk er tuftet på markedøkonomiske prinsipper. Dette går utover mulighetene i klima- og miljøpolitikken. I EU skal ikke tiltak forhindre for eksempel fri flyt av varer. Dermed er det vanskelig for et land å gå foran med bedre miljøkrav. Klimapolitikken skal heller ikke gå utover mål om økonomisk vekst. Dette gjør det vanskeligere å føre en bærekraftig og miljøvennlig landbruks- og fiskeripolitikk, som Norge har mulighet til i dag utenfor EU.

EU sin klimapolitikk har i stor grad basert seg på kjøp og salg av utslippstillatelser (kvoter), men dette har vist seg som lite effektivt fordi unionen samtidig tar hensyn til næringsinteresser.

Norge har for eksempel kommet mye lengre enn EU med å kutte klimautslippene fra veitransport. EU ligger langt etter Norge i andel elbiler, der Norge er ledende i verden.

EU sitt system er ikke egnet for å løse klimaproblemet. Norge har muligheter utenfor EU for å føre en rettferdig og effektiv klimapolitikk.

QUIZ: Fasiten

Du finner quizen på baksiden av heftet.

1. Omkring 2 prosent.
2. Nei. Det er det bare EU-kommisjonen som formelt kan gjøre.
3. EUs felles valuta, som er del av EUs pengeunion og setter begrensninger i landenes økonomiske politikk.
4. Nei, skulle Norge bli EU-medlem må norske kroner erstattes av EU-mynten euro.
5. EUs energibyrå med hovedkontor i Ljubljana, Slovenia.
6. Brussel i Belgia.
7. EUs myndighet for grensekontroll. Frontex er blitt kritisert for brudd på menneskerettighetene.
8. 1972 og 1994.
9. Nei.
10. Nei.

RESULTATER

0-4 poeng: Hmmm. Vi foreslår at du leser heftet fra perm til perm, for så å komme kraftig tilbake i neste runde.

5-8: Bra! Du går neppe på enkle ja-påstander som at «vi må inn for å påvirke», for du har fått med deg at Norges stemme ville være svært liten i EU.

9-10: Medalje! Fyrverkeri! Men husk: Følg for sikkerhets skyld med på www.neitileu.no for oppdatert informasjon.

Bli medlem på **umeu.no**
eller **neitileu.no**

UMEU
Ungdom mot EU

QUIZ Hva vet du om Norge og EU?

Ett poeng for hvert korrekte svar!

1. Hvor stor andel av representantene i EU-parlamentet ville Norge fått ved et EU-medlemskap?
2. Kan EU-parlamentet fremme forslag til nye lover?
3. Hva er euro?
4. Danmark har reservert seg mot å innføre euro. Kan Norge gjøre det samme hvis vi blir medlem i EU?
5. Hva er Acer?
6. Hva heter hovedstaden i EU?
7. Hva er Frontex?
8. Det norske folk har ved to folkeavstemninger sagt nei til EU-medlemskap. Husker du årstallene for folkeavstemningene?
9. Er Storbritannia og Sveits medlem av EU?
10. Er Sveits med i EØS?

Svarene finner du på nest siste side.